

Modele podejmowania decyzji w ramach świadczenia pomocy prawnej

W jaki sposób adwokaci/radcy prawni zachowują równowagę pomiędzy zakresem kontroli sprawowanej przez klienta oraz przez siebie samych w ramach reprezentowania klienta? Kto powinien podejmować poszczególne decyzje? Kto powinien określić cele pomocy prawnej? Kto powinien podjąć decyzję o środkach wykorzystywanych do osiągnięcia zamierzonych celów?

Istnieją trzy główne modele podziału uprawnień decyzyjnych pomiędzy klienta a reprezentującego go adwokata/radcę prawnego w ramach pomocy prawnej.

Żaden z tych sposobów nie jest „jedynym słusznym” czy „najlepszym” modelem świadczenia pomocy prawnej. Każdy adwokat/radca prawny powinien być prawdopodobnie w stanie realizować dowolny z tych trzech modeli lub ich kombinację, w zależności od okoliczności.

1. Model oparty na autonomii decyzyjnej adwokata/radcy prawnego

W ramach tego modelu klient przenosi na adwokata/radcę prawnego odpowiedzialność za określenie celów pomocy prawnej i wybór środków zmierzających do osiągnięcia tych celów. Klient odgrywa w ramach procesu reprezentacji rolę w dużej mierze bierną, ograniczającą się do przekazania adwokatowi/radcy prawnemu informacji o faktach istotnych dla sprawy. To adwokat/radca prawny podejmuje następnie decyzję, którą ścieżkę prawną obrać i jak klient powinien zachowywać się w trakcie postępowania sądowego. Adwokat/radca prawny ponosi pełną odpowiedzialność za każdą wybraną linię działania.

Nieco odmienną wersją tego modelu jest sytuacja, gdy to klient określa pożądany wynik sprawy – na przykład uniewinnienie czy najniższy możliwy wymiar kary, natomiast adwokat/radca prawny decyduje, jakie działania należy podjąć by – zgodnie z własną oceną - zwiększyć prawdopodobieństwo osiągnięcia założonego przez klienta celu.

Model oparty na autonomii decyzyjnej adwokata/radcy prawnego jest krytykowany z uwagi na nadmierną dogmatyczność oraz protekcyjną i paternalistyczne traktowanie klienta. Istnieją także dowody na potwierdzenie tezy, że niezaangażowanie we kwestię własnej reprezentacji może prowadzić do niższego zadowolenia klienta z rozstrzygnięcia sprawy.

Jednakże model oparty na autonomii adwokata/radcy prawnego odpowiada często na oczekiwania klienta. Wielu klientów oczekuje od adwokata/radcy prawnego przejęcia odpowiedzialności za ich sprawę. Większość klientów nie posiada niezbędnej wiedzy prawniczej ani doświadczenia by móc ocenić, który kierunek działania byłby najbardziej optymalny z punktu widzeniażądanego wyniku sprawy.

2. Model oparty na autonomii decyzyjnej klienta

W ramach tego modelu to klienci identyfikują swoje problemy, poszukują możliwych rozwiązań i decydują o sposobie działania. W tym modelu najważniejsza jest perspektywa klienta, stąd podstawowy problem czy cel (cele) pomocy prawnej postrzegane są nie w kategoriach prawnych, ale z punktu widzenia klienta. Podczas określania podejmowanych przez adwokata/radcę prawnego czynności prawnych muszą być brane pod uwagę także kwestie istotne dla klienta, takie jak pojednanie z rzekomym pokrzywdzonym, dobro rodziny klienta, wyrzuty sumienia odczuwane przez klienta, czy chęć ochrony najbliższych.

Zadaniem adwokata/radcy prawnego procesowego w tym modelu jest: 1) pomoc klientowi w zidentyfikowaniu problemów z perspektywy klienta; 2) aktywne włączenie klienta w proces poszukiwania potencjalnych rozwiązań (prawnych i pozaprawnych); 3) zachęcenie klienta do podejmowania decyzji (prawnych i pozaprawnych), które mogą prowadzić do osiągnięcia wyników pożądanых przez klienta; 4) udzielenie porady prawnej w oparciu o wartości klienta; 5) akceptacja uczuć klienta i uznanie ich istotnej wagi; 6) wielokrotne wyrażanie chęci pomocy klientowi.

Model ten opiera się na relacji zawodowej, w której dominuje klient. Jej celem jest zapewnienie klientowi „maksimum satysfakcji” w oparciu o zaufanie do rozsądku, inteligencji i poczucia moralnej odpowiedzialności klienta. Adwokat/radca prawny podejmuje wszelkie możliwe starania w celu wspierania decyzji klienta i wykorzystuje wszelkie możliwe (prawne) sposoby i środki w celu ich realizacji.

W ramach tego modelu adwokat/radca prawny nie udziela bezpośrednio porady, ale ukierunkowuje klienta na „samodzielne” znalezienie rozwiązania (rozwiązań) najbardziej dostosowanych do życzeń i uczuć klienta związanych z daną sytuacją. W tym modelu zaleca się na przykład przekazanie klientowi informacji, że nie istnieje jedno „dobre” czy „złe” rozwiązanie i aktywnie zachęca się klienta do przyjęcia odpowiedzialności za decyzje związane z jego prawną reprezentacją.

3. Model oparty na współpracy i współdziałaniu

W tym modelu uprawnienia decyzyjne są współdzielone pomiędzy adwokata/radcę prawnego a klienta.

Rolą adwokata/radcy prawnego jest ustrukturyzowanie procesu wypracowania możliwych rozwiązań w taki sposób, by klient mógł podjąć mądrą i świadomą decyzję. W ramach tego modelu współpracy adwokat/radca prawny: 1) identyfikuje pogląd klienta na problem prawny oraz preferencje klienta co do sposobu działania; 2) nakreśla realne możliwości (prawne), które mogą prowadzić do realizacji życzeń i preferencji klienta; 3) informuje klienta o zaletach i wadach, a także o uwarunkowaniach wyboru poszczególnych możliwości; 4) uzyskuje od klienta informacje co do preferowanej przez klienta opcji; 5) wraz z klientem opracowuje plan działania w celu realizacji opcji wybranej przez klienta.

Moduł 4: Pomoc prawna podczas przesłuchania podejrzanego
Modele podejmowania decyzji
w ramach świadczenia pomocy prawnej

Model współpracy i współdziałania umożliwia większy zakres samodzielności adwokata/radcy prawnego niż ma to miejsce w przypadku modelu opartego na autonomii klienta, ponieważ to adwokat/radca prawny sprawuje kontrolę nad tym, jak problem zostanie sformułowany, jakie rodzaje możliwego działania zostaną przedstawione do wyboru oraz jakie informacje o poszczególnych opcjach zostaną przekazane klientowi. Model ten daje także klientowi większy zakres samodzielności niż model oparty na autonomii decyzyjnej adwokata/radcy prawnego, ponieważ to na kliencie spoczywa odpowiedzialność za podejmowanie istotnych dla niego decyzji, na przykład, czy przyznać się do popełnienia czynu.

W ramach tego modelu współpracy adwokat/radca prawny pełni rolę „przyjaznego doradcy” swojego klienta, który jednocześnie „słucha, weryfikuje, wyjaśnia, ocenia i zapewnia poradę prawną”. Z trzech opisanych powyżej modeli, model współpracy i współdziałania wymaga najwyższych umiejętności i zaangażowania ze strony adwokata/radcy prawnego.

Tekst opracowany w oparciu o pozycję: “Legal Counseling, Negotiating, and Mediating: A Practical Approach”, J.N. Herman, J.M. Cary, 2009 (2 wyd.), LexisNexis, Rozdział 2, par. 2.03 “Decision-making models” i R. F. Cochran, J. M.A. DiPippa, M. M. Peters, “The counselor-at-law: a collaborative approach to client interviewing and counseling”, 2011, LexisNexis, Rozdział 1 “Three models of legal counseling”.

This project is funded by
the European Union's
Justice Programme
(2014-2020)

"Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Programu Unii Europejskiej "Justice" (2014-2020). Treść niniejszego materiału szkoleniowego reprezentuje wyłącznie poglądy partnerów projektu Netpralát i ponoszą oni za nie wyłączną odpowiedzialność. Komisja Europejska nie ponosi żadnej odpowiedzialności za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji."